

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הלות לחסה חיזורים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת בראשית שנת תשפ"ג

1. מי שאין לו אש להבדלה במוצאי שבת האם אפשר לברך על האור של הכוכבים? הוכח מפרשת השבוע!
2. מי שטעה ואמר ותן טל ומטר לאחר שמחת תורה ולפניו במר חשוון האם צריך לחזור? הוכח מפרשת השבוע!
3. מדוע הקב"ה ברא את חווה לאדם הראשון דווקא בשעה שישן?
4. מדוע לא ברא הקב"ה את חווה מהעפר כמו שאדם נברא מהעפר?
5. מדוע נענש אדם הראשון על חטא של עץ הדעת הרי אומרת הגמרא שעל חטא ראשון לא מענישים?
6. מדוע נענש אדם הראשון שאכל מעץ הדעת הרי הוא היה אנוס שחווה הכתה אותו במקל שיאכל?
7. איך היה מותר לאדם לדור עם חווה הרי נאסרה כשהתחתנה עם הנחש?
8. האם עבירות של אדם גורם שאשתו תהיה רעה אליו? הוכח מפרשת השבוע!
9. כיצד נכשל אדם הראשון באכילת עץ הדעת והרי אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים?
10. מדוע הפורץ גדר מקבל דווקא עונש שנחש ישכנו ולא שאר עונשין מה קשור הנחש לפורץ גדר?
11. מי שיכול לקנות לכבוד שבת או דגים או בשר מה עדיף? הוכח מפרשת השבוע!
12. חולה במחלת ירח ששחט תוך כדי שינה האם שחיטתו כשרה? הוכח מפרשת השבוע!
13. האם נהר הגיחון היוצא מגן עדן הוא הגיחון אשר נובע בירושלים?
14. איך אמר הקב"ה לאדם כשיאכל מעץ הדעת ימות הרי לא מת באותו יום?
15. היכן הבל קבור?
16. אדם המקפיד ולא מוכן למחול ולסלוח, או שאומר שמחל אבל זה מהשפה ולחוץ האם יכול לשמש בתור שליח ציבור? הוכח מפרשת השבוע!

"תחל שנה וברכותיה"

"אודה ה' עיבוד בפיו ובתוך רבים אהללנו" ביסעה טובה יצא לאור "הגות יוסף" ב' חלקים ובו שיחות שיעורים שנמסרו בשנים תשע"ו - תשע"ט בבית המדרש "בית יוסף" רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב. ניתן להשיג את הספרים בקובץ PDF לזיכוי הרבים בפנייה ליוצאאפ מספר: 052-8144488
ניתן לקבל את העלון השבועי "גם לנשמה מגיע אוכל" בפנייה למייל: <mailto:m3138357@gmail.com>

מתחילים מבראשית

יצא לאור ע"י בית המדרש "בית - יוסף" רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

במחשבה תחילה: ביום שני כ"ט באלול תשפ"א 06/09/2021 התפרסם על 6 מחבלים שברחו ברחו מכלא גלבע שנחשב לאחד השמורים במדינה, שהיה זה מעשה מתוחכם ואף הרואי מצידם של המחבלים אשר דם אחינו הי"ד היה על ידיהם, במשך חודשים ארוכים כל צעד תוכנן בקפידה, כפית אחר כפית בסבלנות ובנחישות הם הצליחו לחפור מנהרה בלי שאיש חשד בכלום. בתחום רב הם הצליחו להערים על כל מנגנוני הביטחון והגנה המושקעים של הכלא, והם הצליחו במבצע נועז ומתוחכם לעקוף את כל מערכות השמירה הקפדניות. אולם דבר אחד הם לא עשו, הם לא נתנו את דעתם ליום אחרי, חודשים ארוכים הם תכננו כיצד להגיע לחופש המיוחל, אולם הם לא נתנו את דעתם רגע אחד, מה הם יעשו כאשר הם יקבלו, חופש כיצד הם ינצלו אותו, כיצד הם יסתדרו עימו. והתוצאה בהתאם, מהר מאד הם נתפסו עיפיים רעבים ואף צמאים, מותשים ומתוסכלים, ובדרך הקשה הם למדו כי להשיג חופש בלי לתכנן מה לעשות עם החופש, לא די שאינו בו תועלת, הדבר רק יגרום להחמרת תנאיהם בכלא מהיום והלאה. לנו דבר זה אמור להיות מוסר השכל, הרבה פעמים אנחנו מנסים להשיג מטרה בכל הכח, וברוך השם לאחר שהתעקשנו והשגנו את המטרה, אולם אם לא נתכנן היטב מה עושים אם המטרה, לא זו בלבד שלא נצל נכון את המטרה, היא בהחלט יכולה להזיק לנו. הדברים אמורים החל מהמטרה הקטנה ביותר כמו קידום קטן בעבודה, או שיפור בתנאי העבודה, אולם בלי תכנון מה אעשה במצב המיוחל, חבל על הזמן. ועד המטרה הגדולה ביותר, אדם שמציב לעצמו מטרה ואין \$1,000,000,000 להשיג לו תכנון מה אני יעשה כאשר אני אהיה עשיר, ויהיה לי את כל הכסף שכל כך שאפתי לו. מגיע למצב שכתב החכם מכל אדם בספר קהלת (ה יב): "יש רעה חולה ראיתי תחת השמש, עושר שמור לבעליו לרעתו". או למשל אפילו אם אנו רוצים לכבוש את אפגניסטן בלי תכנון כיצד אני לשלוט במדינה הענקית, נאלץ בסופו של דבר לברוח בבושת פנים ובנזקים לא פשוטים (עיין ערך ארה"ב...).

כאשר סיימנו את התורה - הגענו ליעד, מיד חכמים סידרו לנו את הסדר מה נעשה עם היעד, כיצד אנחנו נתקדם עם הנתון הזה הלאה, מיד אנו מתחילים לכבוש את היעד החדש - להתחיל מבראשית. לאחר שחווינו את שמחת תורה ויש לנו כבר הבנה נפלאה מרנינה ועוצמתית של סיום התורה פעם אחת, כעת נלמד מהתחלה בהבנה מעמיקה יותר.

בימים אלו ביקשנו והתחננו לקבל שנת חיים נוספת, שנה של עליה ברוחניות בריאות ופרנסה טובה, אולם בלי תכנון מה נעשה בשנה החדשה הנפלאה שקיבלנו מבורא עולם, בלי הקדשת מחשבה כיצד נוכל באמת לפתוח דף חדש עליו כה ביקשנו ביום כיפור, השנה יכולה חס ושלום להתפסס ולהיות בדיוק כמו קודמותיה, זה הרגע שאנחנו מתחילים מבראשית, לתכנן את השנה החדשה כיצד נדאג שהיא תהיה טובה יותר, שנה של שינוי ועליה, שנה של התקדמות.

מי שאין לו אש להבדלה במוצאי שבת האם אפשר לברך על האור של הכוכבים? הוכח מפרשת השבוע!

והקשה המור וקציעה למה השמיטוהו הפוסקים שאפשר לברך על אורן של כוכבים, אף על גב דאשתמיט תלמודא מאזכוריה לעניין נר דהבדלה. ודוחה זאת דאין ראייה מהתם דאף על גב דאורם של הכוכבים אור אקרי, מאורי האש לא אקרי, חדא דלאו אש הוא, ועוד דהא מברכינן מאורי לשון רבים כבית הלל, משום דכמה גוונים יש בשלהבת, מה שאין כן באור של הכוכבים אף על פי שגם הכוכבים חלוקים בגוונים האור שלהם, מכל מקום כל אחד מהם אין לו רק גוון אחד בלבד. ומביא ראייה שהגמרא שלנו סוברת דאי אפשר לברך על אורן של כוכבים, דהרי אמרינן בגמרא במסכת פסחים (דף נ"ד ע"א) שמברכים על האור במוצאי שבת לפי שהוא תחילת ברייתו, ומסקינן התם דאור דידן הוא דאברי במוצאי שבת ועליו מברכים, וכדמייתי התם נמי דנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתרה באדם הראשון במוצאי שבת, ונראה דהיינו טעמא דהשמיטוהו הפוסקים.

ומסיק היעב"ץ: לכן נראה לי שאין לסמוך על אותה אגדה חיצונית, ואין לברך במוצאי שבת על אור כוכבים אלא פושט ידו בלי ברכה אף כשאין לו נר. וכן בשו"ת מעשה אברהם (סימן מ"ו בד"ה ואידן) כתב להוכיח דלא קיימ"ל כדברי הפרקי דרבי אליעזר בזה, ושכן דעת כל הפוסקים שהשמיטוהו להא דכוכבים עיי"ש. וכן בהגהות יצחק ירנן על הרי"צ גיאת (עמוד ט"ז) כתב דרבי אליעזר שמותי הוא, וסבירה ליה כבית שמאי דאמרי מאור האש מכיוון שבאור יש גוון אחד, ומשום הכי קאמרי שמברכים על אור הכוכבים, מה שאין כן לדודן דקיי"ל כבית הלל, ומשום הכי בגמרא במסכת פסחים (דף ב) דפריך למאי נפקא מינה דאור של כוכבים מקרי אור או לא? מתרצת הגמרא שהנפקא מינה היא להבדלה, דבאמת אי אפשר לברך על זה.

מי שטעה ואמר ותן טל ומטר לאחר שמחת תורה ולפני ז' במר חשוון האם צריך לחזור? הוכח מפרשת השבוע!

וכתב הר"ן במסכת תענית (דף י ע"א) שאף על פי שבזמן הזה לאחר שחרב בית המקדש אין מצות עליה לרגל נוהגת, מכל מקום גם לאחר החורבן היו נוהרים ומתאספים מכל סביבות ארץ ישראל לעלות לרגל לירושלים, כמו שעושים גם היום, ומפני עולי רגל אלו ראוי לאחר שאלת טל ומר עד שבעה בחשוון, כדי שיספיקו לשוב לבתיהם. אבל הרמב"ן (מובא בספר ארחות חיים הלכות תפלה סימן ק"ט) וכן כתב תלמיד הרמב"ן בפירושו למסכת תענית (דף י ע"א) בשם רבו, וכן כתב בחידושי הריטב"א מסכת תענית (דף י ע"א) והובאה שיטה זו גם במאירי שם סובר שבזמן הזה צריכים להתחיל לשאול טל ומטר בברכת השנים החל ממוצאי חג שמיני עצרת והלאה,

איתא בגמרא במסכת פסחים (דף נ"ד ע"א) דמברכים על האש במוצאי שבת הואיל ותחילת בריאתו הייתה במוצאי שבת. ובשו"ת הרשב"א (חלק א סימן קנ"ט) נשאל מה ראו חכמים לברך על האור במוצאי שבת מטעם שהיה מתחילת בריאתו יותר משאר בריאות זה ביום פלוני וזה ביום פלוני? ואולי לפי שבריית האש הייתה על ידי אדם ויבא אדם ויברך עליו מה שאין כן בשאר הבריות. יש טעם טוב מזה לפי שנאסר בשבת וכל מוצאי שבת חזר להתירו וכאלו נתחדש עתה. ומשום כך מברכים עליו אף במוצאי יום הכפורים מפני שביום נאסר ועתה הותר וכאלו נתחדש עתה. יש לחקור מי שאין לו אש להבדלה במוצאי שבת האם אפשר לברך על אורן של כוכבים או דילמא אי אפשר לברך על אורן של כוכבים. הנה איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ) שאם אין לו לאדם אש פושט ידו לאור הכוכבים שהן של אש ויסתכל בציפורניו שהן לבנות מן הגוף ואומר ברוך מאורי האש. אם כן חזינן להדיה מהפרקי דרבי אליעזר שאפשר לברך ברכת מאורי האש על אורן של כוכבים, דבריו של הפרקי דרבי אליעזר הללו מובאים בהרבה ראשונים כדוגמת: סדר רב עמרם גאון, ובשערי שמחה לרבינו יצחק אבן גיאת (הלכות הבדלה) ובליקוטי פרדס (מרש"י בעניין מוצאי שבת) וברוקח (סימן שני"ו) וכן בספר המנהיג (בדין שבת אות ס"ה) ובשבלי הלקט (סוף כלל שני) וכן באור זרוע (הלכות מוצאי שבת סימן צ"ג). וכן כתב הטור (או"ח הלכות שבת סימן רצ"ו) כתב: ואם היה בדרך פושט את ידו לאור הכוכבים שהן מן האש ומברך בורא מאורי האש. ובספר מור וקציעה להגאון היעב"ץ (סימן רצ"ו) כתב דאפשר להביא ראייה להאי הלכה מהא דאיתא בגמרא במסכת פסחים (דף ב ע"א) הנודר מהאור אסור באורן של כוכבים, אם כן חזינן שהאור של הכוכבים נקרא אור.

וואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה" (בראשית ב ו). איתא במשנה במסכת תענית (דף י ע"א) בשלשה במרחשוון שואלים את הגשמים, רבן גמליאל אומר בשבעה בו, חמשה עשר יום לאחר החג, כדי שגייע האחרון שבישראל לנהר פרת פירוש, בשביל עולי רגלים בזמן שהיה בית המקדש קיים, ולאחר הרגל חוזרים למקומם, לפיכך יש להימנע מלשאול טל ומטר עד שבעה בחשוון, כדי שיספיקו להגיע לגבול ארצם ולמצוא מחסה מזרם וממטר, ולא ידביקום הגשמים בעת הליכתם בשובם לבתיהם, ונפסקה הלכה בגמרא כרבן גמליאל וכן פסק הרי"ף שם, וכן הרמב"ם (פרק ב' מהלכות תפלה הלכה ט"ז).

מו"ר הראשון לציון הגאון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל בשו"ת יביע אומר (או"ח חלק י' סימן י) כותב דאין צורך לומר שלדעת הרמב"ן וסיעתו בנידון דידן יצא ידי חובת תפלה, אלא אף לדעת הפוסקים האחרים, שהלכה כמותם, וכן אנו נוהגים כדבריהם, בדיעבד שכבר שאל טל ומטר לפני שבעה בחשון יצא ידי חובתו, ואינו צריך לחזור ולהתפלל, שדווקא השואל טל ומטר בקיץ צריך לחזור ולהתפלל מפני שאז הגשמים סימן קללה הם, וכמו שאמרו בירושלמי (פרק ה' דברכות הלכה ב) וכמו שפירשו התוספות במסכת תענית (דף ג) בשם רבינו נתנאל אבל לאחר חג שמיני עצרת שהוא עונת הגשמים, ולכן מזכירים בתפלה משיב הרוח ומוריד הגשם, כמבואר במשנה במסכת תענית (דף ב' ע"א) אין להקפיד בדיעבד על שאלת טל ומטר. וכן בהליכות שלמה (הלכות תפילה פרק ח' ס"ק י"ח) פסק שמי שטעה ואמר ותן טל ומטר לאחר החג קודם ז' במרחשוון אינו צריך לחזור, משום דסוף סוף חשוב זמן גשמים, מ"מ בזמננו אין הדבר המפריע כל כך להולכי דרכים אם ירד גשם מקודם.

מדוע הקב"ה ברא את חווה לאדם הראשון דווקא בשעה שישן?

בזה היה לו עזר לכפר עליו בעולם הזה לבעל יקרה לו נזק בעולם הבא.

עוד מבאר רבי יהונתן אייבשיץ בתפארת יהונתן נבראת בעת תרדמתו ושינת אדם, כי בעת שינת אדם זוכה שנשמתו עולה למעלה, וזהו תרדמה של נבואה כמו שכתוב בזוהר ויפל ה' תרדימה זהו נבואה, ואז נבנית האשה והגיעה למדרגת בינה יתירה שיש באשה כיון שנשמתו היה אז למעלה במקום גבוה רם ונשא, וזהו וייבן ה' את הצלע שדרשו חז"ל בינה יתירה ניתנה לה. עוד אפשר לבאר: על פי מה שכתוב בספר עוללות אפרים לבעל הכלי יקר (מאמר שלי"ו) לבאר את הפסוק בפרשת כי תבא י"צו ה' אתך את הברכה באסמך ובכל מעשה ידיך אשר תעשה" שפסוק זה מדבר בזיווג האשה והוא הדבר הסמוי מן העין אשר למדו חז"ל בגמרא במסכת בבא מציעה (דף מב ע"א) מפסוק זה שהברכה מצוה בו, כי לקיחת הצלע היה דבר הסמוי מן העין כמו שכתוב ויפל ה' תרדמה על האדם, ופירש רש"י שלא יראה לקיחת הצלע, ע"כ, ולפי זה אפשר דלכן הביא הקב"ה את הזיווג לאדם הראשון דאין הברכה שרוי אלא בדבר הסמוי מן העין, לכן הביא הקב"ה את הזיווג לאדם כשישן.

עוד אפשר לומר: כדי להורות לדורות עולם שבן אדם לא יחשוב שהשידוכים תלוי בכמה השתדלות שהאדם יעשה ומראים לנו שהזיווג הראשון בא באמצע השינה שהאדם לא עשה שום דבר, ופתאום זה הגיע השידוך, כן בכל שידוך.

מדוע לא ברא הקב"ה את חווה מהעפר כמו שאדם נברא מהעפר?

הבהמה אצל הזכר שאינה מקבלת שלטונות הזכר ולא עומדת אצלו לשמשו, אך זה חוטף מזה וזה בועט בזה ואיש למעברו יפנו, וגם אינם מיוחדים זה לזה לפי שבתחילה נבראו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, ולכן ראה הבורא יתברך צורך האדם והנאותו, וברא אותו יחיד, ולקח אחת מצלעותיו, ובנה האשה ממנה, והביאה אל האדם להיות לו לאשה, ולהיותה לו לעזר ולמסעד, מפני שהיא נחשבת לו כאחד מאבריו אשר לו לשמשו, וכי יהיה מושל עליה כמושלו על אבריו, וזהו מה שאמר התורה בראשית ב' כ' "ולאדם לא מצא עזר כנגדו" במציאות המחשבה הקדמונית, כאשר ברא את הנבראים מן האדמה זכר ונקבה, והביט וראה בטובת האדם, ולא מצא עזר לאדם בבריאה ההיא. ועל זה אמרה התורה (בראשית ב' י"ח) "לא טוב היות האדם לבדו" - כלומר אין טוב שיהיה האדם מתבודד עם האשה כמו הבהמות שהם מתבודדים ואין הנקבות מיוחדות לזכרים, אעשה לו עזר ממנו כנגדו" כלומר אברא אותו בעניין שיהיה לו עזר ממנו, ושתהיה מיוחדת לו, וזהו כנגדו, כלומר שתעמוד אצלו יום ולילה.

ובגילויי הש"ס על הגמרא במסכת ברכות (דף ס"א ע"ב) הביא דעות דגם הבעלי חיים נבראו בגוף אחד גם הזכר וגם הנקבה. ובאלישיך הקדוש גם כן הקשה למה עשה ה' ככה, ולא בראה עפר

הואיל ואין עולי רגלים מצויים. יש לחקור מי שטעה והזכיר לאחר שמיני עצרת לפני ז' במרחשוון ותן טל ומטר האם חייב לחזור.

הנה בהגהות רע"א (או"ח סימן קי"ז) מביא בשם שו"ת תורת חיים (חלק ג' סימן ג) העלה שבחוץ לארץ שאין שואלים טל ומטר עד ששים יום לתקופת תשרי אם טעה ושאל טל ומטר בברכת השנים בתוך הזמן הזה, אינו חוזר להתפלל, הואיל ואינו סימן קללה, שאילו היה סימן קללה לא היו מזכירים בימים אלו משיב הרוח ומוריד הגשם.

וכיוצא בזה פסק בשו"ת הרדב"ז (חלק ה' סימן ב' אלפים נ"ה) וזה לשונו: ומזה הטעם אני סובר שאם שאל טל ומטר בתוך ששים לתקופה במצרים אין מחזירים אותו לפי שאין הגשמים בימים אלו סימן קללה. וכן מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן קי"ז סק"ג) הסכים לדעת הרדב"ז. אבל הקרבן נתנאל במסכת תענית (פרק א' סימן ד' אות ד) סבירה ליה שצריך לחזור.

"ויפל ה' אלוהים תרדמה על האדם וייקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה" (ב כא).

יש להקשות: למה הוצרך הקדוש ברוך הוא להפיל תרדמה על אדם הראשון כשלקח לו הצלע כדי לברוא את חווה, ומדוע לא הביא לו את חווה כשהיה ער?

הגמרא במסכת סנהדרין (דף ל"ט ע"א) מבארת כדי שלא תתגנה. ובבאר מים חיים הקשה על זה: זה לבד אינו מספיק כל כך הלא אמרו בגמרא במסכת סוטה (דף מז ע"א) שלש חינות הן, ואחד מהן חן אשה על בעלה, והונתן חן לכל אשה בעיני בעלה גם לה היה יכול לתת חן שלא תתבזה עליו.

החזקוני מבאר: שחס הקדוש ברוך הוא על אדם הראשון שלא להכאיב לו לפיכך הפיל עליו תרדמה.

ובבאר מים חיים בראשית פרשת בראשית תמה עליו: וכי ח"ו היה לקיחתו כדרך חתיכת רופאי אדם בשר החי עד שמרוב הכאב מוכרחים להשקות את האדם סם של שינה.

הספורנו מבאר: שלא יפחד ולא יצטער.

האבנרנאל מבאר: כדי שתביאהו שמחה פתאומית ויהיה כמוצא מציאה טובה שתגל נפשו בבואה אליו בהיסח דעת.

התפארת יהונתן מבאר: כי האשה נבראה בעת תרדמה כי האשה מר ממות רצה לומר טיפה ממות, שמילת מר פירושו טיפה כדכתיב "הן גוים כמר מדל"י" וזה קשה ממות שיש בו ענין קשה משורש מות וזאת היה כי נבראת בעת תרדמה, ושינה איתא בגמרא במסכת ברכות שיש בו חלק אחד משישים ממתה, וגם

יש להקשות: מדוע לא ברא הקב"ה את חווה מעפר כמו שאדם נברא מהעפר?

הנה בטור בהקדמה לאבן עזר כתב בשם הראב"ד כי לטובת האדם ולהנאתו הגדולה ברא את האשה מהצלע של אדם, שאילו נברא זכר ונקבה כשאר הברואים הייתה האשה אצל האדם כנקבות

ולא יהיה זיווגם עולה יפה, כי אפילו עתה שנבראת הנקבה ממנו ממש קשה לזווגם כקריעת ים סוף, ומה גם אם מראשיתם היו נבראים בפירוד, על כן לא ברא אלא אחד, ולא אמר לא ברא אלא את אדם כי אם אלא אחד, ואין צריך לומר לרבותינו ז"ל בראשית רבה ח' א' (ברכות ס"א א) ששני פרצופים נבראו והייתה נפש הזכר בפרצופו ונפש הנקבה בפרצופה ושניהם גוף אחד, כי אם אף אם נאמר כפשט הכתוב, יהיה כי שתי הנפשות שהיו עתידות בשני גופים מן העפר היו בגוף אחד, של הזכר בגוף ושל הנקבה בצלע שנבראת ממנו כפי דעתנו.

מדוע נענש אדם הראשון על חט של עץ הדעת הרי אומרת הגמרא שעל חטא ראשון לא מענישים?

נצטווה אלא רק מצוה זו לפי פשוטו וגם לפי מדרשו שנצטווה שבע מצות אינו דומה תרי"ג לשבע המצוות שנצטוו בני נח. בעיון יעקב בגמרא במסכת שבת (דף נ"ה ע"ב) מבאר: דאינו דומה שומע אדם ששומע מפיו של המלך עצמו לאדם ששומע מפיו שליח, שאדם השומע מפיו מלך עצמו ואינו מקיים את דבריו של המלך נענש מיד, ואפשר שזו היא כוונת הגמרא במסכת שבת (דף נ"ה ע"ב) מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון, דהיינו שהקשו מדוע ענשת אותו על עבירה ראשונה, הרי מדתו של הקב"ה היא לוותר בפעם הראשון, על כך השיב הקב"ה מצוה קלה צויתי אותו ועבר עליה, כלומר שאני הכא דנצטווה מפיו הקב"ה עצמו, ואינו דומה שומע מפיו המלך ועובר מצוותו שאז לא נאמרה מדה זו ד'מעביר ראשון ראשון.

ולפי יסוד זה מפרש העיון יעקב באופן נפלא את הפסוק בפרשת יתרו "ויאמר אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוהים פן נמות" כלומר מכיוון שידבר אלוהים בעצמו עמנו לכן נגזר עלינו תיכף מיתה.

ובערבי נחל (בראשית דרוש י"ט) מבאר: שהמידה של מעביר ראשון, נוהג רק בדינים אשר הקב"ה דן בעצמו דווקא, והרי קימ"ל בגמרא במסכת שבת (דף קמ"ט ע"ב) כל שחברו נענש על ידו אין מכוניסים אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, ולכן לא נהג בו מדה זו, וזה מה שנאמר בפסוק "כי שמעת לקול אשתך" בדווקא ואצל האשה היה זה הסירחון שני, ומאחר והיא נענשה על ידך לכן גם אתה האדם תיענש.

מדוע נענש אדם הראשון שאכל מעץ הדעת הרי הוא היה אנוס שחווה הכתה אותו במקל שיאכל?

באופן נפלא מה דאיתא בחז"ל בגמרא במסכת חולין (דף קל"ט ע"ב) המן מן התורה מנין? שנאמר "המן העץ" דכוונת הדברים היא: כמו כן לגבי גזירת המן שזה היה על "שנהנו" מסעודת אחשוורוש וכמו ששאלת הגמרא במסכת מגילה (דף י"ב ע"א) למה לא נאמר "שאכלו" בסעודת אחשוורוש? אלא על עצם האכילה היה להם תירוץ, שהם היו מוכרחים וחייבים להשתתף בסעודה מצד המלכות, אבל על מה "שנהנו" ולא הצטערו על כך, על נקודה זו היה טענה גדולה כלפיהם, וזהו השייכות המן מן התורה מנין המן העץ, שמאותה סיבה שנענש אדם על שנהנה מן העץ, היא נתנה לי מן העץ "ואוכל" מאותה סיבה נענשו בימי אחשוורוש והמן, על "שנהנו" מסעודת אחשוורוש.

איך היה מותר לאדם לדור עם חוה הרי נאסרה כשהתחתנה עם הנחש?

ומצאתי בנוסחת הריב"ן שמודפס בתוך הגמרא במסכת נזיר (דף כ"ג ע"ב) (שהיה תלמידו של רש"י ומביא דברים ששמע מרש"י שמביא את דרשה זו שמובאת במהרש"א).

הנה בילקוט ראובני בפרשתו מביא בשם ספר הפליאה שהקשה: כיון דחוה זנתה עם הנחש למה לא נאסרה על האדם.

ובחכמת התורה להגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל בפרשת השבוע הקשה על קושיא זו: א) הרי דין זה שסוטה אסורה לבעלה זה נאמרה רק לישראל ולא לבני נח. ב) הרי קימ"ל בגמרא במסכת יבמות (דף נ"ט ע"ב) אין זנות לבהמה, ואשה הנרבעת מהבהמה מותרת לבעלה.

מן האדמה כאשר יצר את האדם. ומביא שבגמרא במסכת כתובות (דף ח ע"א) הקשה ר' אבהו, פסוק אחד אומר זכר ונקבה בראם, ופסוק אחד אומר ויברא ה' אלוהים את האדם, אלא בתחילה עלה במחשבה לברוא שנים, ואחר כך לא ברא אלא אחד, והנה בזה תכפל הקושיה למה לא עשה כמחשבתו, ועוד שהכתוב מעיד שבראם, ואיך הייתה מחשבה בלבד, וגם אומרו שקרא את שם אדם, ואיך נאמר שלא נבראו אלא אחד?

ומתיר: כי לפניו יתברך עלה במחשבה לברוא שני גופים זכר ונקבה עפר מן האדמה, אך ראה כי יהיה פירוד בינו ובין האשה

"ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צוותיך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעיצבון תאכלנה כל ימי חייך וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (ג יז - יט)

והקשו הרמ"ע מפאנו (בספר עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"א פ"ד) והחיד"א בספרו ראש דוד (פרשת בראשית) וכן העיון יעקב על הגמרא במסכת שבת (דף נ"ה ע"ב) ובערבי נחל (בראשית דרוש י"ט) וכן האור החיים הקדוש (פרשת ויקרא): מדוע נענש אדם הראשון על החטא הראשון שעשה שאכל מעץ הדעת הרי איתא בגמרא במסכת ראש השנה (דף י"ז ע"א) דמדתו של הקדוש ברוך הוא מעביר ראשון ראשון, שאינו מעניש על עבירה ראשונה, אם כן מדוע נענש אדם הראשון?

הרמ"ע מפאנו בספר עשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"א פ"ד): שאני צדיקים כיון דאיתא בגמרא במסכת בבא קמא (דף נ ע"א) וכן בגמרא במסכת יבמות (דף קכ"א ע"ב) שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, אם כן אצלם אין את המידה הזאת של מעביר ראשון.

החיד"א בספרו ראש דוד (פרשת בראשית) מתיר: מידה זו שהקב"ה מעביר ראשון היינו לישראל מכיוון שיש להם כמה מאות מצות ונראה להם להעביר ראשון ראשון פעמיים שלש כי מספר המצוות הם רבים מאוד, אבל באדם הראשון מכיוון שלא

הנה בבעל הטורים (בראשית ג י"ב) כתב על הפסוק "היא נתנה לי מן העץ ואוכל" שחווה הכתה לאדם הראשון במקל עץ עד שאכל. רבנו יוסף חיים זיע"א הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (פרשת כי תצא כתב שדבר זה היא ליצנות ולא יצא מפיו של הבעל הטורים. יש להקשות על כך: אם כן למה נענש אדם הראשון על זה שאכל כיון שנאנס שהרי הוא קיבל מכות, והרי איתא בגמרא במסכת כתובות (ל"ג ע"ב) שמכות יותר חמורות ממות.

בספר ילקוט דברי אסף (ערך פורים) הביא בשם הדיין פוזען ז"ל מלונדון מבאר: הגם שאדם הראשון נאנס בזה, ואולם הרי הוא אכל בהנאה ותענוג יתירה ולא הצטער על אנסו, אלא אדרבה שש שמח במצבו, ולכן הגיע לו עונש על כך שהוא שמח. ולפי זה מובן

איתא בגמרא במסכת שבת (דף קמו ע"א) שהנחש התחתן עם חוה. רש"י במקום כתב דילפינן זאת מהא דכתיב בפרשת השבוע "הנחש השיאני" - לשון נשואים.

המהרש"א בגמרא במסכת עבודה זרה (דף כ"ב ע"ב) כתב וז"ל: מפרש"י פרק חבית כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב "הנחש השיאני" לשון נשואים עכ"ל, ובגמרא במסכת נזיר הוסיף ביאור שנאמר (שם פסוק יד) "ויאמר ה' אלוהים אל הנחש" כי עשית זאת ארוך אתה" איזה מעשה עשה הנחש? שבא על חוה.

וקשה שהרי בגיליון הש"ס לרבי עקיבא אייגר בגמרא במסכת נזיר (דף ב ע"א) מביא בשם החיד"א בספרו שם הגדולים (באות ש) שכתב בשם הרב יד מלאכי דפירוש נזיר אינו מרש"י.

האם עבירות של אדם גורם שאשתו תהיה רעה אליו? הוכח מפרשת השבוע!

ובחכמת מנוח על הגמרא במסכת יבמות (דף ס"ג) חולק על זה וסבירה לא דאפילו מי שלא חטא אינו זוכה לאשה טובה רק עם יש לו זכיות: וז"ל דמהא דלא אמרינן בגמרא "לא חטא" עזר "חטא" כנגדו, שמע מינה שאין האדם משיג אשה טובה אלא כשיש לו זכות, אבל אם אין בו זכות אף על פי שלא חטא גם כן אינו משיג, ועל זה נאמר "אשת חיל מי ימצא רחוק מפנינים" כי העושר הרמוז בפנינים בא לאדם אף על פי שאין בו זכות.

ובזה מסביר באופן נפלא: הא דאמרו חז"ל בגמרא במסכת סוטה (דף ב' ע"א) קשה לזווגן כקריעת ים סוף כי כמו שקריעת ים סוף היה צריך זכות, ובלי זכות לא היה נעשה אף על פי שלא חטא שאין שינוי טבע בלא זכות, כן ענין הזיווג כי הוא כמעט דבר שהוא חוץ לטבע לזווג דעות בני אדם שהם רחוקות לעולם, ואין דעת אחד שווה לחברו.

ובחפץ חיים (פרשת בראשית) מובא: שהיה אדם אחד שכל היום כועסת ומקללת ועושה לו בושות וכלימות ורוצה לנסוע מהבית אמר לו החפץ חיים הרי כל בזיון וכל קללה הכל מהשמיים וכמו שאמר דוד המלך על קללות שמעי בן גרא הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה' (שמואל ב' ט"ז ע"א) ואם כך נגזר ונקצב אין אפשרות להימלט מן הגזירה, מה עשה הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו במקום שיהא נע ונד בין אנשים ויבזהו בחוצות, הביא עליו את הביזיונות כשהוא ספון בביתו.

ניצוד נכשל אדם הראשון באכילת עץ הדעת הרי אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים?

דווקא מן השוגג, אבל כשיש פשיעה מצד אדם איהו דאפסיד אנפשיה, ואצל אדם איהו דאפסיד אנפשיה.

וכותב החיד"א בראש דוד (שם עמוד כ"ה) הא דאדם הראשון האם היה שוגג או פושע באכילת עץ הדעת תליה במחלוקת במדרש: דאיתא במדרש פרשת בראשית (פרשה י"ט) "ותיקח מפרינו ותאכל" א"ר איבי סחטה ענבים ונתנה לו ר' שמלאי אמר בישוב הדעת באת עליו, דלפי מאן דאמר דענבים סחטה לו היה שוגג וכמו שפירש המהר"ש יפה דסחטה לו כדי שלא ירגיש, שאם תיתן לו הפרי ממש לא היה אוכל, ולפי המאן דאמר בישוב הדעת נתנה לו חשיב מזיד.

ועוד אפשר לבאר: על פי מה שכתב באור החיים הקדוש (גי' ע"ב) דאדם הראשון היה אנוס כיון שסמך על אשתו, לפי הנ"ל אתי שפיר דלא הויה תקלה.

מדוע הפורץ גדר מקבל דווקא עונש שנחש ישכנו ולא שאר עונשין מה קשור הנחש לפורץ גדר?

החפץ חיים בפרשה על הפסוק "ואתה תשופנו" עקב (עמוד ס"ה) מתרץ: שאם נשאל את הפורץ גדר למה עשיתי כן, יענה ויאמר לא פעלתי עוון הלא אינו נוגע באיסור תורה, אבל אינו צודק כי כל גדר שגדרו חז"ל הוא מפני שראו למרחוק וצפו שהעובר עליו סופו שיגיע לאיסור תורה, ומשום כך עונשו בהכשת נחש, כי הנחש מכיש בעקב, והלא אם נקטעה רגלה האדם מן הארכובה ולמטה יכול לחיות ואין חסרון העקב סכנה כלל ומדוע ימות בהכשת העקב? אלא משום שהארס מחלחל ומתפשט מעקבו עד ראשו וממיתו כך הדבר גם בעובר על דברי חכמים ופורץ גדרים שמתחיל באיסור שבות מדבריהם ולבסוף יבא לאיסור סקילה. ועיין במסילת ישרים פרק ו' כעין זה.

שמעתי פעם מהגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א רעיון נפלא בעניין זה: שהיה פעם אדם שרצה לקפוץ ממגדל אייפל ואמרו לו שתתרוסק לגמרי אם תקפוץ מכזה מקום גבוה, אז אמר נקפוץ רק קומה אחת מהגג עד החלונות של הקומה האחרונה, אמר לו חבר שלו כל זמן שאתה אינו עובר הגדר יש לך ביטוח אבל ברגע שעברת את הגדר ואתה רוצה קצת ליפול אז אין כבר אחריות כמה שתיפול ותוכל להתרוסק לגמרי.

המהר"ל (בנר מצוה חלק ב' עניני חנוכה) מתרץ: כי הגדר הוא נעשה לקיום ולשמירה, והם דברי חכמים שהם נעשו לסייג ולגדר,

"אעשה לו עזר כנגדו" ובגמרא במסכת יבמות (דף ס"ג ע"א) דרשינן זכה - עזרתו, לא זכה - כנגדו.

הנה החיד"א בספרו מדבר קדימות (ערך נשים ס"ק י"א) כתב דבר נפלא בשם זקנו הרב חסד לאברהם שתלמיד חכם כפי מה שהוא מתנהג עם הקב"ה כן אשתו מתנהגת עמו, וזהו סוד מה שאמרו רז"ל זכה - עזר, לא זכה - כנגדו, שמורדת בו כמו שהוא מורד בקונו, וזה הסוד לא שייך אלא לצדיקים, ולזה כל בן תורה שאין אשתו נשמעת לו אין ראוי להתרעם עליה כי איהו דאפסיד אנפשיה, אמנם אם אינו בן תורה בדרך הטבע שאשתו נשמעת לו מפני שהיא יראה ממנו.

וכותב החיד"א דשנים רבות היה מפרש מעצמו את הפסוק בתהילים (לח ד) "אין שלום בעצמי מפני חטאתי" אם האישה אשר היא עצם מעצמותיו של האדם אין שלום עמה, אלא מכעיסה היא את בעלה, סיבת הדבר מפני חטאתי, עוונותי גרמו לי שתתנהג כך כלפיי, הרי כתוב בפסוק (משלי טז ז) "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו" ודרשו חז"ל בראשית רבה (פרשת וירא פרשה נ"ד) רבי יוחנן אמר זו אשתו שנאמר (מיכה ז) "אויבי איש אנשי ביתו" מעשה באשה שקבלה על בעלה לשלטון, והתיו את ראשו ואם היה הוא האדם רצוי לפני בורא העולם, היו משלימים עמו בני ביתו, משום כך ימהר האדם לשוב ולהעביר על מידותיו, והן עתה אנכי הרואה דברי מו"ר זקני כמו שכתבתי, ואתי שפיר לפי דבריו דזהו דווקא בצדיק ותלמיד חכם מה שכתוב ברצות ה' דרכי איש, היינו צדיק.

והקשה החיד"א בספרו ראש דוד (פרשת בראשית) איך נכשל אדם הראשון ואכל מעץ הדעת, הרי איתא בגמרא במסכת נדרים (דף י) דאין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים, אם כך יש להבין איך הגיע כזה מכשול לאדם הראשון?

ומתרץ החיד"א בספרו ראש דוד: על פי מה שכתבו התוספות בשם רבינו תם בגמרא במסכת שבת (דף י"ב ע"ב) וכן בגמרא במסכת פסחים (דף ק"ו ע"ב) וכן בגמרא במסכת גיטין (ז' ע"א) וכן במסכת חגיגה (דף ט"ז ע"א) וכן בגמרא במסכת חולין (דף ה ע"ב), דרק באיסורי אכילה שאסורים מצד עצמן אמרינן אין הקב"ה מביא תקלה על ידו, אבל במידי דאכילה דתלוי בזמן כגון לאכול לפני הבדלה או לאכול ביום כיפור, הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, לפי זה אתי שפיר דכיון דמבואר לעיל דהאיסור של אכילת עץ הדעת היה תלוי בזמן לכן היה אפשר שהקב"ה יביא תקלה לאדם הראשון. עוד מבאר החיד"א בספרו ראש דוד: על פי מה שכתב ביפה מראה בתלמוד ירושלמי במסכת דמאי (פרק א) שה' שומר נפשות חסידיו

"וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום".

והקשה החיד"א בפני דוד בפרשה אכין ורקין הם מיעוטיין, והכא רק רע מה מיעוט?

ותירץ: בשם הרב מהר"ר ישעיה באסאן זלה"ה כי היצר הרע הוא מקטיין עונות האדם בטענות בלות ומטולאות שאין להם על מה שיסמוכו ומפתה האדם, וזה מה שאמר הפסוק וכל יצר מחשבות לבו רק רע למעט הרע ולצדד צדדים שאינו איסור חמור כגון דהוי ספק ורחמנא לבא בעי, או זה חומרת חז"ל לגדר דווקא וכיוצא משאות שווא ומדוחים, והוא אומרו רק רע, כך תירץ החיד"א בספרו פני דוד בפרשה הרב מהר"ר ישעיה באסאן זלה"ה, חזינו מדבריו הקדושים דעיקר הפיתוי יצר הרע לומר על דברים שזה רק גדר.

הנה כתוב בספר קהלת (פרק י ח) "ופורץ גדר ישכנו נחש".

ומקשה החפץ חיים בפרשה על הפסוק ואתה תשופנו עקב (עמוד ס"ה) וכן המהר"ל בנר מצוה (חלק ב' עניני חנוכה): מדוע פורץ גדר מקבל דווקא עונש שנחש ישכנו מה קשור הנחש לפורץ גדר?

ויש על כך כמה תירוצים:

על פי מה דאיתא במסכת שמחות (פרק ד) רבי שמעון בן יוחאי אומר הנחש פרץ גדר מתחילה, לפיכך נעשה ספק לטור לכל פורצי

מחשבות לבו

רק רע כל היום כלומר שהיצר הוא מעט רע מעט הוא הפיתוי וההסתה כי אין לו עוד צורך לטרוח עמם. ולפי זה מפרש באופן נפלא: הא דאיתא בגמרא במסכת סוכה (דף נ"ב ע"א) דלעתיד לבא היצר הרע נדמה כהר לצדיקים, ולרשעים כחוט השערה, כי הצדיקים בהיותם זהירים להישמר ממנו כל יום מתחדש יצרן בטענות ופיתויים קשים מהראשונים אולי יפותה ועל זה הדרך הולך וגדל הפיתוי וההסתה חדשים לבקרים, והרשעים להפך כי בהיות שהורגלו ערב ובקר בעבירות ההרגל נעשה טבע ואין לו צורך לפתות' ולכן נדמה להם לחוט כי באמת בסוף כך היה להם היצר הרע דק לקוי אינו מפתה ואינו מסית כי כבר זכה בו והורגל לעבור על דת.

מי שיכול לקנות לכבוד שבת או דגים או בשר מה עדיף? הוכח מפרשת השבוע!

וגם מדרבנן אין טעם בדרך הנגלה שיתקנו דווקא דגים, ומה שהזכירו דגים בגמרא בכמה מקומות היינו למצווה מן המובחר, ולכן מי שאין ידו משגת פטור, שהרי עיקר חיוב הדגים הוא משום הידור מצות עונג, שהרי יכול לענג גם כן בדברים אחרים חשובים, ואף אם הדגים יותר חשובים, מכל מקום נקרא זה הידור מצוה, ומנין לנו להוסיף עוד שליש על ההידור.

וכן כתב במקום אחר (אורח חיים סימן רמ"ב ס"ב) וז"ל במה מענגו בימי חכמי הגמרא היו מענגים בדגים גדולים ובתבשיל של תרדין שמאכלים אלו היו חשובים ענג בימיהם וכל מקום ומקום לפי מנהגו יענגוהו במאכלים ומשקים החשובים להם עונג, ואין חיוב לאכול בשר ולשתות יין בשבת אלא לפי שמן הסתם יש לרוב בני אדם ענג באכילת בשר יותר מבשאר מאכלים ובשתית יין יותר מבשאר משקים לכך יש להם להרבות בבשר ויין כפי יכולתם והשגת ידם.

וכן בפרי מגדים (אשל אברהם סימן רמ"ב ס"ק א') כתב: אכילת דגים בשבת לאו דאורייתא הווה, ואף לא דרבנן, מאחר דיש לענגו במאכלים אחרים.

לפי זה במה שמתענג יותר צריך להעדיף לקנות אם מתענג יותר בבשר צריך להעדיף בשר, ואם מתענג יותר בדגים צריך להעדיף דגים, רק

השאלה אם אוהב את שניהם אותו דבר האם צריך להעדיף אחד על השני, ויש צד לומר לשיטות שיש חיוב שמחה גם בשבת כמו שהאריך בדעת תורה (סימן רמ"ב) בשם הספרי, ואיתא בגמרא במסכת פסחים (דף ק"ט ע"א) אין שמחה אלא בבשר ויין אפשר דיש סברה להעדיף בשר, אבל שאלתי כמה דיינים ואמרו לי שאין שום סברה להעדיף אם אוהב שניהם אותו דבר.

ובתורת חיים על הגמרא במסכת עירובין (דף י"ט ע"א) מובא בביאור הלכה (סימן רמ"ב בסופו) נראה לפי ששבת בראשית רמז הוא לעולם הבא יום שכולו שבת כידוע ולכך חייב אדם בשבת בראשית לעשות דברים שהן מעין יום שכולו שבת וכשם שבעולם הבא יש תענוג לווייתן ושור הבר לכך חייב אדם לאכול דגים ובשר בשבת.

ובאגרה דכלה (בפרשת השבוע) מבאר: שהדגים התברכו ביום זה כדי שתהא הברכה משולשת בשלשה ימים זה אחר זה, ברכה דדגים ביום ה', ברכה דאדם ביום ו', וביום ז' ברכת יום השבת ויברך אלוהים את יום השביעי, והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ונראה לומר דמשום הכי מצוה רבה שיאכל האדם דגים בשבת, כדי שתהא הברכה משולשת.

חולה במחלת ירח ששחט תוך כדי שינה האם שחיטתו כשרה? הוכח מפרשת השבוע!

כאיש ער ובאמת ישנים, האם כשרה שחיטתו אם בדקו הסכין אחר השחיטה ונמצא יפה? האם י"ל דכיון דישן הוא ולא בר חיובה הוא אינו נקרא בר זביחה

תופעה זו נקראת 'סהרויות' (סהר על שם הירח) או מחלת ירח. וראה בשו"ת הרדב"ז (ח"ה סימן קכה) שדן בדברי המשנה מגילה פ"ב מ"ב בענין הקורא את המגילה כשהוא מתנמנם שיצא ידי

אשר כל גדר הוא שמירה וקיום, וכאשר הוא פורץ דבר שהוא לשמירה ולקיום, אין לו קיום, ולכך כתיב "ישכנו נחש", כי הנחש הביא מיתה לעולם, והנחש מוכן אל זה ביותר, כמו שהביא מיתה אל העולם, וזה שהוא פורץ הגדר שהוא לשמירה ולקיום, ראוי בעצמו אל המיתה, להיות בטל לגמרי מן העולם.

והחיד"א (בספרו פני דוד בפרשה) מתרץ מדוע מיעטה התורה את היצר הרע: דאפשר לומר דרך הלצה כי כאשר הרשע מגדיל עונות יום יום ומרגיל עצמו תדיר בעריות וגזלות וכיוצא כשהוא במדרגה זו, אין צורך ליצר להסיתו ולפתותו כי הוא מעצמו הולך ועושה כי ההרגל נעשה טבע וזה תכלית הרשע, וזה מה שאמר הפסוק כי רבה רעת האדם בארץ כל כך נתרבתה עד שבאו למדרגה שיצרם הוא מועט שאין לו צורך לצה"ר לפתותה, והוא אומר וכל יצר

בית המדרש "בית - יוסף"

איצור הספרים

בית המדרש "בית - יוסף"

"ודתתי להם בביתי ובחזונותי יד ושלם טוב מבנים ומבנות שלם עולם אשר לא יכרת"

בחסדי שמים בעקבות ריבוי הלומדים בבית המדרש, אנו זקוקים בדחיפות לאוצר הספרים ספרי יסוד הלכה, ראשונים ואחרונים, מחשבה הגות ואגדה. וכן ספריות נוספות לטובת לומדי בית המדרש ומשתתפי השיעורים. בוא ותזכה להיות שותף בכל זכויות הלימוד!

ניתן להנציח על גבי הספרים בהקדשה מיוחדת לבריאות / הצלחה / נחת / שלום בית / זש"ק / ולע"נ קרובים וידידים לפרטים נוספים: הרב יוסף ויצמן 052-8144488

לתרומות: בנק מרכנתיל דיסקונט 17 מספר חשבון: 89099 ע"ש: קול אליה גבעת זאב.

ניתן לתרום גם בביט בטלפון מספר: 052-8144488

איש לרעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק   ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה!

ט.נ. 58072644   רחוב קריית יערים 32 גבעת - זאב   דוא"ל: koleliv@gmail.com

"ויברא אלוהים את התנינים וכו' ויברך אותם אלוהים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים".

יש לחקור מי שיכול לקנות לכבוד שבת או דגים או בשר מה עדיף יותר לאכול לכבוד שבת.

ראשית דבר צריך לברר מהו המקור לאכילת דגים ובשר בשבת. הנה ברבינו יונה בגמרא במסכת ברכות (ריש פרק ג עמוד 20 בד"ה ובשבת מיסב ואוכל) מובא בש"ד (יו"ד סימן רמ"א ס"ק ו) כתב שאין חובה על האדם שיאכל בשר בשבת והביא ראיה: מהא דאמרינן בגמרא במסכת שבת (דף קי"ח) עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות.

ולגבי החיוב לאכול דגים בשבת איתא בגמרא במסכת שבת (דף קי"ח ע"ב) "וקראת לשבת עונג" במה מענגו, רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בתבשיל של תרדין, ודגים גדולים, וראשי שומים, רב חייא בר אשי אמר רב, אפילו דבר מועט, ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג. מאי היא, אמר רב פפא, כסא דהרסנא, חזינן להזיה מדברי הגמרא דחייבים לאכול דגים בשבת מדין עונג שבת.

ובספר בית הלל מביא מבנו שאכילת דגים הוא חיוב דאורייתא בשבת. ובשולחן ערוך הרב (בקונטרס אחרון סימן רמ"ב הערה ד) תמה עליו: וז"ל והוא תמוה מאוד, שהרי הרמב"ם ומרן השולחן ערוך השמיטו חיוב דאורייתא, ועוד מי כתיבי דגים באורייתא,

"וַיִּפֶּל ה' אֱלֹהִים תְּהַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׂן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעוֹתָיו וַיִּסְגֶּר בָּשָׂר תְּהַתְּנָה" (ב כא)

בשו"ת תולדות יעקב להרב יעקב זאב כהנא זצ"ל מק"ק פאסוואל (נדפס בוויילנה תרס"ז יו"ד סימן לא עמוד 136) כתב: נולד ספק אצלי בשוחט ובודק ששחט בעת שנתו, כי יש אנשים הנדמים לאנשים אשר נעורים בעת שינתם כי הולכים ועושים מלאכתם

יש לדחות שאדרבה דוק מינה לאידך גיסא, מדכתיב ויפל ה' תרדמה על האדם וישן, משמע שרק קודם שישן נקרא אדם, ועייש שמביא ראה שישן מיקרי אדם מסך שמן המשחה על מת, עייש. וראה בסי' פרי אשל (חידושים עמ"ס יבמות לרבי שלום אלחנן הלוי זצ"ל וואבאלניק תרל"ז עמוד 42) שכתב: ישן ששט לא נזכר בשום מקום, ובאמת משכחת דבר זה באותן שיש להם חולי אשר עושים מעשיהם גם בעת השינה כמובא בספרי הרפואה, ועמד אצלו אחד ער אשר יודע הלכות שחיטה, אמנם פשוט ששחיטתו פסולה, ולרוב פשיטתו לא כתבוהו המפרשים ובעלי תשובה.

ובתבואות שור (סימן ד' סק"ד) הביא דין זה שיש מגדולי הפוסקים שכתבו שאף על גב שלא בעי' שיכווין אפילו לחתיכה בעלמא, מ"מ כוונה קצת בעי' דקרא "דזובחת" הוזה ליה כאילו כתיב ועשית וכו', ואם בשינה דחף לסכין נמי פסול. וראה בשדי חמד (מערכת י' כלל ל"ד) שהאר"ך בקיום מצוות עיי' אדם ישן, אם קיים מצוה בשנתו אי יוצא בה ידי חובה. ובשו"ת תורה לשמה (סימן קמ"ד) לגבי העובר עבירה בשנתו.

האם נהר הגיחון היוצא מגן עדן הוא הגיחון אשר נובע בירושלים?

שנהר זה מתגלגל מכוש תחת הקרקע עד ירושלים. ושם בפרקי דרבי אליעזר מובא שביום ראשון שלאחר שבת הראשונה, נכנס אדם הראשון למי הגיחון עד שהגיעו המים לצוואר, והתענה מ"ט יום עד שנעשה גופו ככברה. כדי שיקבל הקב"ה את תשובתו. וכתב הרד"ל שכיון שאדם הראשון ביום בריאתו היה בהר המוריה אשר בירושלים, לכן נכנס לגיחון אשר בירושלים.

איך אמר הקב"ה לאדם כשיאכל מעץ הדעת ימות הרי לא מת באותו יום?

"ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (ב ג).

ומקשים הרמב"ן, הריב"א, והחזקוני הרי אדם הראשון לא מת באותו יום שאכל מעץ הדעת.

הרמב"ן, וברבינו בחיי מתרצים: ביום אכלך ממנו מות תמות בעת שתאכל ממנו תהיה בן מות, שאין הכוונה שימות מיד בו ביום.

החזקוני (בראשית פרק ג) מתרץ: ניצל לפי שהשיב דברים נכוחים, האשה אשר נתת עמדי וגוי' סבור הייתי שלא נתת לי אשה רק לתקנתי ולא היה לי להישמר ממנה ומכל מקום מכיוון שהוא לא התייחס לצווי לכן הוא קולל.

הריב"א (בראשית פרק ב') מתרץ: מה שכתוב ביום אכלך, ר"ל ביום של הקדוש ברוך הוא שהוא אלף שנה, וראה לדבריו מובא במדרש בראשית רבה דאיתא התם אמר להם הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת כך אמרתי ביום אכלך ממנו מות תמות אי אתם יודעים אם יום אחד משלי אם יום משלכם, הריני נותן לו יום אחד משלי שהוא אלף שנים, והוא חי ט' מאות שנה ולי' שנה, ומנן ע' שנה לבניו הה"ד ימי שנותינו בהם שבעים שנה.

היכן הבל קבור?

ומכל מה שאמור לעיל שקין והבל רבו במקום המקדש, וכן שם הקריבו את קרבנם, א"כ גם מקום קבורת הבל היה במקום זה.

ולפי זה יש להקשות, שנמצא שהבל קבור במקום המזבח, ואיך כוהנים במשך כל שנות קיומו של בית המקדש, הילכו שם, הרי זה טמא בטומאת אהל המת.

ואף שהגמרא במסכת נזיר (דף נד ע"א) אומרת: שקבר שקודם הדיבור אינו מטמא באהל, הרי ברש"י ובתוספות (שם ד"ה או) כתבו דהיינו רק לדעת ר"ש דאמר במסכת יבמות (דף סא) דעכו"ם אינו מטמא באהל דכתיב "אדם כי ימות" ונכרי אינו קרוי אדם, אך לחכמים דקבר נכרי מטמא הכי נמי קבר שלפני הדיבור, וצ"ע.

ועין בירושלמי במסכת סנהדרין (פ"א ה"ב) דחזקיהו המלך עיבר את השנה מפני הטומאה, והטומאה הייתה שמצאו את הגולגולת של ארנן היבוסית תחת המזבח. ובמשנה למלך (פ"א מהלכות בית הבחירה ה"ג) שדן בזה אי תחת המזבח היה חלול עד התהום, ובחידושי החתם סופר על מסכת סנהדרין (דף יב ע"א ד"ה ר' יהודה אומר) שהרחיב במעשה זה, והאם מצאו ממש תחת

חובת הקריאה ומבואר שם שבנרדם אע"ג שהוא קורא כתיקונה אינו יכול לכוון ולפיקח אינו יוצא.

והוסיף הרדב"ז וכתב: ואל תתמה היאך הנרדם יכול לקרות, כי אני ראיתי כמה בני אדם כותבים חשבונות והם ישינים ממש ונרדמים, וגם ראיתי מי שהלך לטוחן לקנות קמח והוא ישן, ואחר כך לא היה זוכר מזה כלום, ושואלים אותו והוא אומר לא זזתי ממקומי, וכן זה שהיה כותב והוא נרדם ושואלים אותו והוא אומר מעולם לא כתבתי זה, וגם ראיתי מי שהיה עולה בסולם וישן לו באמצע הסולם ואדם זה ודאי לא היה יכול לכוון אעפ"י שהוא יכול לקרות עכ"ל. ובחישוקי חמד על הגמרא במסכת יומא (דף פח ע"ב) שדן בחולה במחלת הירח שאכל תוך כדי שנתו ביום הכפורים. וראה בשו"ת כוכבי יצחק לרבי יצחק שטרנהל זצ"ל (סימן ל"ה) על הגדרתו ההלכתית של אדם שנמצא תחת השפעת היפנוזה.

ובתוך דבריו כותב: והא ליכא למבעי אי ישן נקרא אדם להיות ספק אם הוא נקרא בא מכח גברא או לא, דהלאו מקרא מלא דיבר הכתוב "ויפל אלוהים תרדמה על האדם" מדלא כתיב ויפל עליו תרדמה, מוכח דאפילו בעת שהיה התרדמה עליו נקרא אדם. אבל

"וישם הנקה השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש" (ב ג).

באבן עזרא כתב שגיחון זה הוא נחל הגיחון אשר בירושלים, וכן כתב הרמ"ה מובא בבאר שבע על מסכת הוריות (דף יב ע"א) ודלא כרש"י בגמרא במסכת ברכות (דף י ע"ב) שכתב שאין זה המעיין אשר נמצא בירושלים.

וברד"ל על פרקי דרבי אליעזר (פ"כ אות ל) כתב לפי שיטת הרמ"ה

"ויאמר קין אֵל הֶבֶל אָחיו וַיְהִי בַּיהוָה בְּשֹׁדֵה וַיִּקֶּם קַיִן אֶל הֶבֶל אָחיו וַיַּהַרְגֵהוּ" (ד ח).

במדרש בראשית רבה (כב, ז-ח) רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר על מה היו מדיינין אלא זה אומר בתחומי בית המקדש נבנה וזה אומר בתחומי בית המקדש נבנה, שנאמר "ויהי בהיותם בשדה" - ואין שדה אלא בית המקדש כמאמר הכתוב "ציון שדה תחרש" ומתוך כך ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו.

ומי קברו? אמר רבי אלעזר בן פדת עופות השמים וחיות טהורות קברוהו ונתן להן הקב"ה שרון שתי ברכות שמברכים עליהן אחת לשחיטה ואחת לכיסוי הדם.

וברמב"ם הלכות בית הבחירה (פ"ב ה"ב) כתב: ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

אדם המקפיד ולא מוכן למחול ולסלוח, או שאומר שמחל אבל זה מהשפה ולחוץ האם יכול לשמש בתור שליח ציבור? הוכח מפרשת השבוע!

בגמרא במסכת ראש השנה (דף יב ע"ב מדפי הרי"ף): פירושו למדנו מדברי אגדה וכך היא, לעולם ה' דברך נצב בשמים קיים דברך, כשם שהתקנת עם אדם כשם שדנת אותו ברחמים כך אתה תרחם הדורות הבאים אחריו לעולם, לא כך גזרת על אדם (פרשת בראשית פרק ב פסוק יז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אמר להם למלאכים שרצו שהקב"ה יעניש מיד את אדם הראשון במיתה (עין פסיקתא רבתי פסקא מא בחודש השביעי סימן ב) ושמה פרשתי יום שיש לך יום משלי אמרתי, היום אני נותן לו תשע מאות ושלשים שנה ומניח לתולדותיו שבעים שנה, לפיכך אמר דוד רבון העולמים אלמלא שדנת אדם הראשון בשעה שאכל מן האילן לא היה אפילו שעה אחת והתקנת עמו ברחמים כך התקנת עמי שאתה דן את בניו ברחמים, עכ"ל.

ואם הוא ש"ץ שבא להוציא את הרבים, ודאי שיש לו לנהוג וללכת בדרכיו אלו של הקב"ה ולמחול למי שפגע בו, כמו שהקב"ה דן ברחמים את אדם הראשון שחטא. ואדם שלא נוהג במידה זו, ומסרב למחול, איך יוכל לעבור לפני התיבה, ולבקש מהקב"ה שימחול לנו על חטאינו?

והגם שעדיין אינו במדרגה נכבדה זו, למחול לו בלב שלם, ולהעביר כל טינה בלבו, מ"מ עצם זה שיאמר בפיו שהוא מוחל המחילה מועילה, שכן 'דברים שבלב אינם דברים', כמפורסם בשם רבנו ישראל מסלנט שאמר כי מחילה אינה צריכה קניין, וממילא אם יאמר בפה הריני מוחל, אין זה שקר כי מחול לו. ומצינו עוד בגיליוני הש"ס בגמרא במסכת קידושין (דף מט ע"ב, בשם נימוקי מהרמ"מ), שכתב כי המבייש את חברו וכדומה, ומחל לו בפיו, אף על פי שלא מחל לו בלבו, אמרינן ביה גם כן דברים שבלב אינם דברים. והנה אמרינן בגמרא במסכת מגילה (דף כח ע"א) מר זוטרא כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן, והיא סגולה לאריכות ימים, כמבואר שם בגמרא, וכן הביא זאת המשנה ברורה (סימן רלט סק"ט) גם ראוי למחול לכל מי שחטא כנגדו וציערו ובזכות זה האדם מאריך ימים.

וכן יש לש"ץ זה לנהוג, שימחל לחברו, ובתפילתו יחשוב: ריבונו של עולם, כל כך קשה היה לי לסלוח ולמחול לאדם זה, אך בכל זאת, אני התגברתי על רגשותיי, אני מוחל לו בלב שלם. אנא ריבון עולם, סלח ומחל לי גם אתה על עוונותיי ופשעיי שלי ושל כל עם ישראל. (חש"ח ר"ה לה ע"א).

"יומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (ב יז)

שמעון פגע בראובן, והוא ביקש מחילה, וראובן לא רוצה למחול לו, או שאומר שהוא מחל לו אבל זה מהשפה ולחוץ האם

ראובן ראוי להיות ש"ץ?

לכאורה אם שמעון אינו מתכוון להוציא ידי חובה את ראובן, אז בוודאי שאינו יכול להיות ש"ץ וכמו שכתב הרמ"א (סימן תקפא ס"א): אם יהיה לו שונא ומכווין שלא להוציאו, גם אוהביו אינם יוצאים בתפלתו. ואף אם מתכוון להוציא, אינו ראוי להיות שליח ציבור וכמו שכתב המשנה ברורה (סימן נג ס"ק נז) וז"ל: אם נעשה שונא לש"ץ לאחר שהסכים עליו, תו אין היחיד יכול למחות, אלא הש"ץ מחוייב לומר בפירוש שיסיר הקנאה מלבו ויוציאו בתפלתו. ויעויין עוד במשנ"ב (שם ס"ק יז) שכתב: ואם יש לו לשליח ציבור שום קטטה ואיבה עם אחד מהקהל, אז צריך להעמיד את הדבר לפני הרב או הקהל לפשר ולעשות ככל אשר נראה להם נכון ואם יש חסרון ומניעה מצד שכנגדו אז הוא נקי ומה יש לו לעשות.

ויש לציין שבראש השנה הדבר חמור יותר, וכמו שכתב בערוך השולחן (סימן תקפא ס"ה): כתב רבינו הרמ"א וז"ל וכן צריך להוציא את כל אדם בתפלתו ואם יהיה לו שונא ומכווין שלא להוציאו גם אוהביו אינם יוצאים בתפלתו, עכ"ל. ונ"ל דזה אינו אלא כשיש הרבה עמי ארצות שאין יכולים להתפלל בעצמם ויוצאים בתפלת הש"ץ אבל אצלנו שכל אחד מתפלל לעצמו לא שייך כלל דין זה... לבד במוספי ר"ה אפשר לומר כיון דעיקר התקיעות הם על סדר הברכות ואצלנו שאין תוקעים בלחש א"כ עיקר התפלה היא של הש"ץ, וכן במוסף יוה"כ מפני העבודה ואולי זה נראה כמוציא את הציבור וצ"ע, עכ"ד. הרי שבמוסף של ר"ה ויוה"כ צריך להקפיד יותר שהש"ץ יכוון להוציא את כל השומעים, ושלא יקפיד עליהם.

עוד יעויין באליה רבה (סימן תרו סק"א) שכתב בשם המקובלים שמי שאינו מעביר שנהא ביום כיפור אין תפלתו נשמעת. אם כן ודאי שאינו ראוי להיות שליח ציבור. ונראה להוסיף שבראש השנה יש ענין נוסף שלא יהיה לשליח ציבור קפידה על שום איש מהציבור שהרי השליח ציבור אומר בתפילתו 'ודברך אמת וקים לעד', ופירש הר"ן

לאחר מספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, מאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות

כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלונים.

מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך.

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זש"ק ולע"נ קרובים וידידים.

המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לטלפון: 052-814448